

Joulumaan koordinaatit: Katri Helenan suosikkilaulun analyysia ja tulkintaa

Juha Torvinen

Synkooppi-lehden toimitus pyysi minua kirjoittamaan julkaisun puuroteemaiseen numeroon analyysin Katri Helenan vuonna 1978 levyttämästä *Joulumaa*-kappaleesta. Kappale on ollut yksi esimerkki ja analyysitehtävä *Musiikkianalyysin perusteet* -kurssilla, ja olen vuosien varrella lukenut kenties sata opiskelijoiden siitä tekemää analyysia. Kappale herättää joka vuosikurssilla poikkeuksellisen paljon reaktioita ja keskustelua.

Katri Helenan laulu on kiistämättä juurtunut kollektiiviseen joulutajuntaamme. Ehkä joululaulusta puhuminen juhlakauden ulkopuolella, osana opiskelun arkiharmautta, on ollut opiskelijoille virkistävä muistutus loma-ajasta. Nykyiselle opiskelijapolvelle jo liki 50-vuotias *Joulumaa* edustanee kaiken lisäksi isovanhempien ajan muinaishämärää. Kappale on nostalginen. Itse asiassa kaikki joululaulut ovat nostalgisia ”ennallistavan nostalgian” (engl. *restorative nostalgia*, Svetlana Boymin termi) merkityksessä. Ne ovat parin minuutin iluusioita sellaisesta olemisen harmoniasta ja sydämen rauhasta, johon kaipaamme mutta jota ei tosiasiassa ole olemassa näiden laulujen ulkopuolella. Joululaulujen atmosfääri on aina enemmän totta kuin se maailma, josta laulut kertovat.

Samalla *Joulumaa* kuuluu kuitenkin suosituimpiin niin kutsuttuihin *uusiin* joululauluihin. ”Uudella joululaululla” tarkoitan kappaletta, joka on

vakiinnuttanut asemansa joulunajan musiikkimaisemassa aina radiosoitosta koulujen joulujuhliin ja joka on samalla säilynyt nimenomaisesti yhden artistin tai tekijän lauluna. *Joulumaan* ohella tällaisia ovat muun muassa Juicen *Sika* (1980, säv. & san. Juice Leskinen), Vesa-Matti Loirin *Sydämeeni joulun teen* (1988, säv. Kassu Halonen, san. Vexi Salmi), Leevi and the Leavingsin *Jossain on kai vielä joulua* (1990, säv. & san. Gösta Sundqvist) tai Suvi Teräsniskan *Mummo* (2007, säv. Jussi Rasinkangas, san. Vexi Salmi).

”Perinteisten” joululaulujen alkuperäinen tekijyys on jo aikaa sitten peittynyt toisintojen hälyyn, vaikka laulujen säveltäjät ja tekstittäjät useimmiten tiedetäänkin. Niistä on tullut ”yleisomia” – kuten 1800-luvulla käytetty suomenos sanalle ”populaari” kuului. ”Uudet” ja ”perinteiset” joululaulut eroavat toisistaan myös siten, että ensiksi mainitut ovat useimmiten tulleet tunnetuiksi pääasiassa levytyksinä, jälkimmäiset erillisinä tai laulukokoelmiin sisältyneinä nuottijulkaisuina. Jaottelu ei ole toki yksiselitteinen. (Joululaulujen jakaantuminen ”uusiin” ja ”perinteisiin” olisi jollekin hyvä gradun aihe, muuten.)

Irti muodollisuuksista

Toimitus pyysi kappaleesta ”auktorisoidun muotoanalyysin”. Pyyntö oli tietysti

kieli poskessa esitetty, sillä en ole asiassa auktoriteetti. Enemmän auktoriteettia on niillä lukuisilla opiskelijoilla, jotka ovat kappaletta vuosien varrella kursseillamme analysoineet. Esitän siis suuret kiitokset kaikille laulua ruotineille opiskelijoille, joiden vaikutus analyysiini on suuri.

Humanisti on kuitenkin lähtökohtaisesti, jopa määritelmällisesti, aina auktoriteettikriittinen. Siksi minäkään en tottele toimituksen pyyntöä muotoanalyysin kirjoittamisesta. Kirjoitan sen sijaan *Joulumaasta* laajemman analyysin, jossa huomioin muodon ohella muutkin musiikin osatekijät.

Joulumaa on Katri Helena Kalaojan oma sävellys, ja sen tekstin on laatinut Juha "Watt" Vainio. Sitten monet laulajat ovat levyttäneet kappaleesta omia versioitaan, mikä osaltaan kertoo sen suosiosta. Laulu on kuitenkin säilynyt leimallisesti nimenomaan Katri Helenan kappaleena. Katri Helena on levyttänyt kappaleen kahdesti hiukan erilaisina sovituksina. Tässä analyysissä pureudutaan laulun alkuperäiseen, vuonna 1978 levytettyyn versioon.

Joulumaan teksti

Ilta-Sanomien haastattelussa 23.12.2016 Katri-Helena kertoi *Joulumaa*-laulun liittyneen toimittaja Niilo Tarvajärven (1914–2002) ideaan Pohjois-Suomeen rakennettavasta Joulumaa-matkailukeskuksesta. TV-visailuistaan tunnetuksi tullut Tarvajärvi oli kehittelty ideaa 1960-luvun taitteesta alkaen. Vielä 1970-luvullakin ideaa pidettiin esillä, ja levy-yhtiöt halusivat hyötyä julkisuudesta ja levyttää uusia joululauluja. Katri Helena kertoi keksineensä oman laulunsa melodian "kotitöitä tehdessä" ja laati loppusoinnun "puurokauha / maailman rauha" ympärille rakentuvan tekstikatkelman. Lopullisen sanoituksen laati kuitenkin Vainio.

Alla laulun teksti on kokonaisuudessaan siinä muodossa, kuin se levytetyssä

versiossa esiintyy. Toisin sanoen toinen ja neljäs säkeistö kerrataan kappaleen lopussa:

Joulumaahan matkamies jo moni tietä
kysyy
Sinne saattaa löytää vaikka paikallansa
pysyy
Katson taivaan tähtiä ja niiden
helminauhaa
Itsestäni etsittävä on mun joulurauhaa

Joulumaa on muutakin kuin tunturi ja lunta
Joulumaa on ihmismielen rauhan
valtakunta
Eikä sinne matka silloin kovin kauan kestä
Joulumaa, jos jokaiselta löytyy sydäimestä

Joulumaasta kuvitellaan paljon kaikenlaista
Kuinka toiveet toteutuu ja on niin
satumaista
Voi, jos jostain saada vois in suuren
puurokauhan
Sillä antaa tahtoisin mä maailmalle rauhan

Joulumaa on muutakin kuin pelkkää
toiveunta
Joulumaa on ihmismielen rauhan
valtakunta
Eikä sinne matka silloin kovin kauan kestä
Joulumaa, jos jokaiselta löytyy sydäimestä

Joulumaasta uskoo moni onnen löytävänsä
Mutta sepä kätkeytyy tai narraa etsijänsä
Onnea kun mikään mylly valmiiksi ei jauha
Itsestään on löydettävä ihmisen vain rauha

Joulumaa on muutakin kuin tunturi ja lunta
Joulumaa on ihmismielen rauhan
valtakunta
Eikä sinne matka silloin kovin kauan kestä
Joulumaa, jos jokaiselta löytyy sydäimestä

Joulumaa on muutakin kuin pelkkää
toiveunta
Joulumaa on ihmismielen rauhan
valtakunta
Eikä sinne matka silloin kovin kauan kestä
Joulumaa, jos jokaiselta löytyy sydäimestä

Joulumaa, teksti Juha "Watt" Vainio

Lauluteksti toistaa joulun viettoon yleisesti, toisinaan jopa kliseisesti, liitettyjä teemoja: tähdet viittaavat äärettömyyteen, puuro on ihmeitätekevä ainesosa, rauhaa tavoitellaan niin ihmisen sisimmässä kuin maailmassa ylipäättään, sydän on aidon kokemistavan symboli, lumi viittaa kansallisromanttiseen joulumaisemaan, ja satumaisuudella tarkoitetaan vain jouluna vallitsevaa, tavanomaisesta poikkeavaa tunnelmaa. Kristillinen kuvasto loistaa poissaolollaan. Tosin ensimmäisessä säkeistössä mainittujen tähtien voi tulkita viittaavan Jeesuksen syntymästä kertoneeseen Betlehemin tähteen. Tämä merkitys tähdellä joulukuvastossamme useimmiten nimittäin on.

Mielenkiintoisella tavalla tekstin uskonnollinen sisältö viittaa kristinuskoa enemmän zen-buddhalaisuuteen korostaessaan, kuinka ”ihmismielen rauha” (eli Joulumaa) löytyy silloin, kun sitä lakkaa etsimästä. Lauluteksti kuvaa tätä asetelmaa panemalla vastakkain kaksi tulkintaa Joulumaasta: toisille se on jotain, joka löytyy ulkoisesta maailmasta ja pyrinnoista, vaikka tosiasiassa se löytyy sisäisestä todellisuudesta, ”sydämeistä”. Ei ole luultavaa, että zeniläisten piirteiden sisällyttäminen tekstiin olisi ollut millään tavalla tietoista. Onhan henkisen sisäisyyden asettaminen aineellisen todellisuuden (”maallisen mammonan”) edelle monien muidenkin uskontojen perusajatuksia.

Kahdenlaisen joulumaan vastakkainasettelusta avautuu kuitenkin vielä yksi tulkinta tekstisisältöön. Tämä tulkinna ytimessä on se, että tekstissä mainittu ”Joulumaa” tulkitaan vertauskuvan sijaan kirjaimellisesti ja viittaavan Niilo Tarvajärven Joulumaa-hankkeeseen. Tällöin teksti näyttäytyy itse asiassa ohuesti verhottuna piikkinä, jolla tekstittäjä Vainio piruilee Tarvajärven Disneylandista innoittuneelle ja äärikaupallisista tavoitteista ponnistaneelle mutta Tarvajärven Joulumaa Oy:n konkurssiin vieneelle visiolle:

Joulumaasta uskoo moni onnen löytävänsä
Mutta sepä kätkeytyy tai narraa etsijänsä
Onnea kun mikään mylly valmiiksi ei jauha
Itsestään on löydettävä ihmisen vain rauha

Melodinen perinteisyys

Kappaleen melodia on perinteisten joululaulujen tapaan lyhyt ja rakentuu yksinkertaisista aineksista. Se koostuu kahdeksasta tahdist ja neljästä säkeestä. Säkeistä ensimmäinen ja kolmas ovat identtiset ja toinen ja neljäs muistuttavat etenkin alkuosiltaan toisiaan. Rytmiseltä hahmoltaan säkeet ovat huomattavan samankaltaisia, mikä luo koko melodialle ja sen kanssa rytmittyvälle tekstille yhtenäisen ja helposti muistettavan ilmeen.

Melodia toistuu vuoden 1978 levytyksessä käytännössä sellaisenaan seitsemän kertaa. Melodiset erot säkeistöjen välillä johtuvat lähinnä hienoisista muutoksista laulajan fraseerauksessa tai tekstin rytmisissä.

Säkeistöjen melodian ohella kappaleelle on tunnusomaista d-säveleltä alkava laskeva D-duuriasteikko, joka kaksi kertaa korkeassa oktaavialassa soitettuna muodostaa kappaleen alkusoiton. Asteikon toistamisen varaan rakentuu myös kappaleen loppusoitto. Neljännen säkeistön jälkeen esiintyy myös lyhyt välisoitto, joka rakentuu sekin (tällä kertaa vain yhdestä) alaspäisestä duuriasteikosta, joka moduloi kappaleen puoli sävelaskelta ylöspäin eli Es-duuriin. Myös osassa säkeistöistä esiintyvä, huiluilla ja jousilla soitettu vastamelodia perustuu melodisesti laskevalle asteikolle.

Harmonia

Joulumaan melodian lyhyydestä johtuen myös sen harmonia on varsin yksinkertainen ja koostuu vain toonika-, subdominantti- ja dominanttitehoista.

First staff: D (I T), Em (II s), A7 (V⁷ D⁷), D G D/F# A7/E (I IV I⁶ V⁴₃ T S T⁶ D³₄)

Second staff: D (I T), Em (II s), A7 (V⁷ D⁷), A7 A7/C# D (V⁷ V⁶₃ I D⁷ D⁶₅ T)

Nuottiesimerkki 1. Joulumaan säkeistön melodia ja harmonia, joka on ilmaistu reaalisointumerkein, astemerkinnöin sekä funktioanalyysimerkinnöin. Melodiassa on pientä säkeistökohtaista variointia, mikä johtuu hienoisista muutoksista laulajan fraseerauksessa ja laulutekstin rytmityksessä.

VäliDominantteja, laajennettuja sointuja tai muunnosäveliä ei esiinny.

Kappaleen pääsävellaji on D-duuri, mutta – kuten mainitsin – se moduloi neljännen säkeistön jälkeen Es-duuriin. Puolisävelaskeleen laajuinen modulaatio ylöspäin on iskelmä- ja populaarimusiikille tyypillinen tehokeino, jolla haetaan etenkin kertosäkeistön viimeiseen kertaukseen lisää tehoa ja intensiteettiä. *Joulumaan* modulaatio on tästä käytännöstä poikkeava sikäli, että sävel-lajin muutos tapahtuu likimain kappaleen puolivälissä. Modulaatiolla saadaan kappaleen kulkuun vaihtelua, mutta tyypillisellä tavalla kappaleen loppuun sijoitettuna huipennuksena se olisi kenties ollut ristiriidassa kappaleen rauhaa ja rauhoittumista korostavan tekstin kanssa.

Kokonaisuutena *Joulumaa* noudattaa harmonista kiertoa (I–)II–V–I, joka on yksi tavallisimmista tonaalisen musiikin sointukuluista. Tämä sointukulku on eri muunneltuna suorastaan määrittävä tekijä kaikessa bebopia edeltävässä jazz- ja viihdemusiikissa, ja jos II asteen subdominattitehon ohella huomoidaan yhtä lailla IV asteen sointu, se on yleisimpiä sointukulkuja kaiken kaikkiaan. *Joulumaassa* sointukulku esiintyy

säkeistöjen aikana kaksi kertaa, ja sen säännönmukaisuutta rikkoo vain neljännessä tahdissa esiintyvä laskevalle bassokululle rakentuva *turnaround* eli lyhyt (tässä tapauksessa yhden tahdin aikana tapahtuva) sointukierto, joka palauttaa kappaleen harmonis-melodiseen alkutilanteeseensa. Nuottiesimerkissä 1 on merkitty *Joulumaan* säkeistön harmonia reaalisointumerkein (viivaston yläpuolella) sekä aste ja funktiomerkinnoin (viivaston alapuolella) (ks. nuottiesimerkki 1).

Muodon vaihtoehdot

Melodian ja tekstin kannalta tarkasteltuna *Joulumaa* on rakenteeltaan yksinkertaisimmillaan *säkeistömuotoinen laulu*. Tämä tarkoittaa, että siinä ei ole erillistä kertosäkeistöä ja kaikki säkeistöt esitetään peräkkäin. Muoto vastaa perinteisten joululaulujen yleisintä rakennetta. Tällä tavalla tulkittuna *Joulumaa*-kappaleen muoto olisi siis perinteinen ja ilmaistavissa yksinkertaisesti seuraavalla tavalla. Kaaviossa I tarkoittaa *introa* eli alkusoittoa, O *outroa* eli loppusoittoa ja A säkeistöä. Edellä mainittu välisoitto

toteutuu kokonaisuudessaan neljännen säkeistön viimeisen tahdin aikana. Siksi sitä ei ole huomioitu näissä muutokaaviossa.

I A A A A A A O

Tarkemmin analysoiden *Joulumaan* säkeistöjen välillä on kuitenkin ero- ja paitsi sanoissa myös soitinnuksessa. Esimerkiksi 1., 3. ja 5. säkeistö soitetaan ilman rumpukomppia, ja lapsikuoro liittyy mukaan 2., 4., 6. ja 7. säkeistössä. Lisäksi kappaleen neljä ensimmäistä säkeistöä soitetaan D-duurissa, kolme viimeistä taas modulaation jälkeen Es-duurissa. Edelleen viidennestä säkeistöstä alkaen jousien käyttö lisääntyy tausta- ja vastamelodioissa. Näin ollen vaikka kappaleen melodia on jokaisessa säkeistössä sama, musiikin kokonaisilmeessä on huomattavaa vaihtelua. Mikäli jokainen säkeistö halutaan tulkita saman musiikillisen aineksen peräkkäisiksi mutta hiukan erilaisiksi muunnelmiksi, hahmottuisi kappaleen kokonaisrakenne jonomuotoiseksi seuraavaan tapaan:

I A¹ A² A³ A⁴ A⁵ A⁶ A⁷ O

Populaarimusiikissa siirryttiin 1970-luvun kuluessa suosimaan säkeistö-kertosäkeistörakennetta (eli *verse-chorus*) aikaisemmin yleisen AABA-muodon sijaan. Olisiko säkeistö-kertosäkeistö-rakenne kuultavissa myös *Joulumaassa*?

Ilmeisin vastaväite *Joulumaan* tulkitsemiselle säkeistö-kertosäkeistömuotoiseksi on se, että sen jokainen säkeistö noudattaa samaa melodiaa ja harmoniaa. Miten jotain kappaleen osaa voisi kutsua kertosaäkeistöksi, kun mitään musiikillista, muusta kappaleesta erottuvan kertosaäkeistön nimeämiseen oikeuttavaa seikkaa ei ole? Toisaalta kertosaäkeistön määritelmiin kuuluu, että niissä mainitaan kappaleen nimi. *Joulumaassa* kappaleen nimi mainitaan kuitenkin jokaisessa säkeistössä. Tähän kriteeriin nojaten kappaleessa olisi siis pelkästään kertosaäkeistöjä eli se olisi

käytännössä edellä mainittuun tapaan säkeistömuotoinen.

Kertosäkeistön luonteeseen kuuluu lisäksi, että sen teksti toistuu aina samanalaisena. Tarkkaan ottaen *Joulumaassa* vasta toiseksi viimeinen säkeistö on aikaisemmin kuullun säkeistön täsmällinen toisto.

Jos *Joulumaan* haluaa tulkita säkeistö-kertosäkeistömuotoiseksi, on tukea tälle etsittävä muista elementeistä kuin melodiasta, harmoniasta tai tekstistä. Kappaleen orkestraatiota ja sovitusta tarkastellessa voidaan kuin voidaankin löytää perusteita myös tulkinnalle säkeistö-kertosäkeistöisyydestä.

Ensimmäinen, kolmas ja viides säkeistö soitetaan edellä mainittuun tapaan kevyemmin, ilman rumpukomppia. Näitä seuraavat säkeistöt (säkeistöt 2, 4 ja 6 sekä viimeksi mainitun kertausta) puolestaan saavat tuekseen paitsi rumpukompin myös esimerkiksi lapsikuoron. Lisäksi vaikka toisessa ja neljännessä säkeistössä teksti ei ole täsmälleen sama, säkeistöjen tekstit eroavat toisistaan vain ensimmäisen säkeensä suhteen (*"Joulumaa on muutakin kuin tunturi ja lunta"* vs. *"Joulumaa on muutakin kuin pelkkää toiveunta"*). Kappaleen lopussa nämä kaksi erilaista versiota melkein samasta säkeistöstä lauletaankin peräkkäin.

Pop-kappaleiden kertosaäkeistöjen yksi olennainen tehtävä on kertoa, miltä laulun subjektista – ja mahdollisesti sen esittäjästä tai kuulijasta – *tuntuu*. Vastaavasti säkeistön tehtävä on viedä tarinaa eteenpäin ja kuvata millaisen tapahtumaketjun tuloksena kertosaäkeistön tunne on ymmärrettävissä. Samalla, kuten musiikintutkija Franco Fabbri on todennut, kertosaäkeistön tunteessa on aina osatekijänä vahva *paluun* sävy. Kertosaäkeistön tulee olla musiikillisesti, tekstiltään tai yleiseltä tunnelmaltaan joka kerta samanlainen, jotta se voisi synnyttää kokemuksen paluusta johonkin aikaisemmin koettuun ja tunnettuun.

Joulumaasta on löydettävissä teki-jöitä, jotka vihjaavat näihin suuntiin. Vaikka kappaleessa ei ole selkeää,

tekstiltään täysin samanlaisena toistuvaa kertosaakeistoa, joka vahvistaisi paluun tunnetta, on sen säkeistöissä hienoisia sisällöllisiä eroja. 1., 3. ja 5. säkeistön teksti tarkastelee ”Joulumaan” etsimistä ulkopuolelta ja tämän etsimisen turhuutta. Muut säkeistöt sitä vastoin korostavat kääntymistä sisäänpäin, ihmismieleen ja sydämeen.

Yhdessä sovituksellisten seikkojen kanssa nämä hienovaraiset tekstiin liittyvät painotusmuutokset viittaavat siihen, että *Joulumaan* musiikillisesti jonomainen kokonaismuoto on paketoitu tavalla, joka sisältää säkeistö-kertosaakeistörakenteen elementtejä. Voi ajatella, että jopa paluun tunne on mukana vertauskuvallisesti lapsikuoron muodossa: joulun perinteisesti perheen ja yhdessäolon juhla, jossa palataan yhteen ja erityisesti lapset palaavat vanhempiensa luo. Säkeistö-kertosaakeistökehityksessä tulkituna *Joulumaan* kokonaismuoto hahmottuisi seuraavan kaltaiseksi (B-osien eli tässä tulkinnessa kertosaakeistöjen yläindeksit viittaavat pieneen eroon laulutekstissä):

I A B¹ A B² A B¹ B² O

Joulumaan suuren suosion yksi syy voi olla siinä taitavassa tavassa, jolla se kykenee yhdistämään perinteisen joululaulun säkeistömuotoisuuden ja uudemman säkeistö-kertosaakeistörakenteeseen perustuvan laulunteko- ja kuuntelutavan. Näin laulu on kenties kyennyt miellyttämään erilaisiin musiikillisiin kokonaisuuksiin ja joululaulutyyleihin tottuneita korvia.

Kellot ja kulkuset: *Joulumaan* sisällöistä

Joulumaan sovituksen sisältämät runsaat alaspäiset asteikkokulut (alkusoitossa, välisoitossa, vastamelodioissa, loppusoitossa) ovat herättäneet usein keskustelua Musiikkianalyysin perusteet -kurssilla.

Samalla kurssilla puhutaan myös barokkimusiikin retorisisista kuvioista. Niiden joukossa on alaspäisestä diatonisesta asteikosta muodostuva *katabasis*, jonka merkityssisältönä on barokkimusiikissa (ja laajemminkin) yleisen laskeutumisen ilmiön ohella sellaisia synkkiä asioita kuten kuolema, hauta, helvetti tai suru.

Eräs opiskelija yhdistikin barokin kuviot *Joulumaan* alaspäisiin asteikkoihin kysymällä analyysityössään, onko joulun laskeutumista helvettiin.

On vakavoiduttava ja todettava, että monille etenkin yksinäisille ihmisille joulun aika saattaa aidosti sellaiselta tuntua. Tällainen viesti on tuskin ollut *Joulumaan* sovittajan (Olli Heikkilä) päämääränä. Musiikillisten eleiden merkitykset muuttuvat historian ja kulttuuristen muutosten mukana. Lisäksi alaspäinen asteikko assosioituu helposti laskeutumiseen, aloilleen asettumiseen ja levolliseen tilaan pyrkimiseen – siis *Joulumaan* peräänkuuluttamaan rauhaan. Alaspäisten asteikkojen runsas käyttö läpi kappaleen esityksen viittaa siihen, että keinovaralla on haettu tietoisesti jotain määrättyä tunnelmaa. Rauhoittumisen ajatus ainakin yhdistäisi sovituksen laskevat linjat ja tekstin sisällöt.

Mainitsin edellä, kuinka Vainion tekstissä on suuri joukko joululauluissa ja ylipäätään joulutarinoissa ja -kuvastossa esiintyviä asioita aina rauhasta tähtiin, lumeen ja puuroon. Yksi joulun tunnelmaan olennaisesti liittyvä asia tekstistä kuitenkin puuttuu: kellot ja kulkuset. Kappaleen musiikki täydentää tässä suhteessa tekstiä huomattavan mielenkiintoisella tavalla, josta voi erottaa kolme ilmentymää.

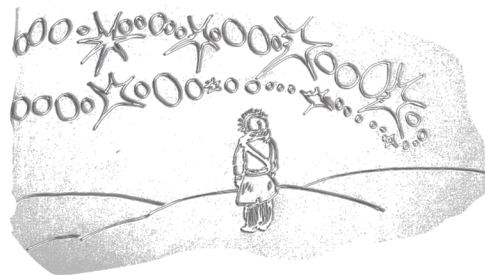
Ensinnäkin soitinnuksessa ylipäätään on kuultavissa poikkeuksellisen runsas kellomaisten soitinten kirjo, paikoin suorastaan kellomatto. Mukana on ainakin ksylofoni, kellopeli, vibrafoni ja varsinaiset kellot. Musiikki ikään kuin kietoo laulun tekstin kaikenkattavaan kellomaisten, kulkusmaisten ja tiukumaisten äänien vaippaan. *Joulumaan* yleinen soinnillinen ilme on kellomainen.

Toisaalta kappaleen soitinnuksessa usein esiintyvä, laskeva duuriasteikko on kello- ja kulkusmainen paitsi instrumentaatioltaan (kuulonvaraisesti analysoiden se soitetaan kappaleen alussa ensin kellopelillä, sitten ksylofonilla) myös musiikilliselta assosiaatiovoimaltaan. Vain pari kolme sukupolvea sitten oli vielä tavallista ajella jouluisin hevoskyydillä. Rekeä tai kärryä vetävät aisat oli tällöin varustettu kilisevillä kulkusilla. Tämä joulun äänimaisema on tallentunut lukuisiin perinteisiin joululauluihin, kuten *Kilisee, kilisee, kulkunen, Kulkuset tai Kello löi jo viisi*, jossa ”aisakello helkkää, loistaa tähdet, kuu”. Eipä perinne ole tänäänkään täysin katkennut, vaikkakin harvinaistunut. *Joulumaan* alun laskeva tiukuasteikko on kuin ohi ajava, kulkusin varustettu hevosreki.

Asteikon laskeva linja ei olisi tässä tulkinnassa vain rauhan (helvetistä puhumattakaan) merkki, vaan musiikillinen kuvaus liikkeestä ja siitä johtuvasta ohittavan äänen taajuudessa koetusta muutoksista, ns. doppler-ilmiöstä. Doppler-ilmiö tarkoittaa sitä, että loitonevan äänilähteen tuottaman äänen koetaan laskevan taajuudeltaan. Asteikon alaspäisyys on siis jouluperinteestä tutun liikkumismuodon kuvaus ja samalla sanaton silmänisku suurelle joulu- lauluperinteelle ja niiden kulkus- ja kelloaiheille.

Kolmanneksi voidaan esittää, että kellomaisuus on sisäänrakennettu jopa

Joulumaan melodiaan. Kun säkeistön melodiasta erottaa sen yleistä hahmoa määräävät sävelet, saadaan pelkistettyksi esille sävellinja, joka voisi olla aivan hyvin jonkin kirkon kellomelodia (ks. nuottiesimerkki 2).

Lopuksi

Voiko tämän tiiviin *Joulumaa*-kappaleen analyysin avulla löytää selitystä sille, miksi kappaleesta on tullut niin suosittu ja erottamaton osa eri sukupolvia edustavien ihmisten joulunviettoa? Tyhjentävää vastausta en voi enkä halua antaa, mutta kappaleen sovituksen sisällöllisesti joulumaiset assosiaatiot, sen melodisten aineisten piilevät merkitykset, sen kokonaisrakenteen kyky yhdistää varsin taitavasti erilaisia muotoperiaatteita sekä tekstin runsaat merkityskerrostumat muodostavat kokonaisuuden, joka on (kliseemäistä ilmausta pahoitellen) enemmän kuin osiensa summa.

Nuottiesimerkki 2. *Joulumaan* melodiasta pelkistetty ”kellomelodia”.